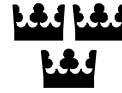

Bostadsutskottets betänkande

2000/01:BoU12

Den bostadsbidragsgrundande inkomsten för
år 2001 m.m.

Sammanfattning

Utskottet föreslår med utnyttjande av sin initiativrätt att beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten för studerande med studiebidrag skall ske enligt särskilda regler för 2001. Bakgrunden till utskottets initiativ är att studiemedelssystemet fr.o.m. den 1 juli 2001 ändras på ett sätt som för ett betydande antal studerande med studiebidrag innebär att bostadsbidragen och därmed också deras disponibla inkomst minskar. Genom det lagförslag som utskottet lägger fram kompenseras de studerande som berörs.

Ändringen i reglerna för bostadsbidragen är avsedd att vara temporär i avvaktan på att ett förslag till en långsiktig lösning kan läggas fram. Enligt utskottet bör regeringen i budgetpropositionen för 2002 lägga fram ett förslag till en sådan lösning i förening med ett förslag till finansiering. Vidare uttalar utskottet att frågor om bl.a. bostadsbidragens roll och effekter för särskilda grupper som socialbidragstagare och arbetslösa med varierande inkomster under året bör ses över. Utskottet föreslår också att riksdagen som sin mening tillkännager för regeringen vad utskottet i dessa avseenden anført.

Till betänkandet har fogats fyra reservationer och två särskilda yttranden.

Innehållsförteckning

Sammanfattning.....	1
Innehållsförteckning.....	2
Utskottets förslag till riksdagsbeslut.....	3
Redogörelse för ärendet.....	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund.....	4
Beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten.....	4
Reformering av studiestödssystemet.....	4
Effekterna av det reformerade studiestödet på bostadsbidragen.....	5
Utskottets överväganden.....	6
Bostadsbidragens utformning.....	6
Beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten 2001.....	6
Påverkan på anslaget till bostadsbidrag.....	8
Bostadsbidragens utformning efter 2001.....	8
Reservationer.....	11
1. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2) (m).....	11
2. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2) (kd).....	11
3. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2) (c).....	12
4. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2) (fp).....	13
Särskilda yttranden.....	14
1. Beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten 2001 (m, fp, c).....	14
2. Beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten 2001 (kd).....	14
Utskottets lagförslag.....	16
Förslag till lag med särskild bestämmelse om bostadsbidrag för år 2001.....	16

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Med hänvisning till den motivtext som framförs under Utskottets överväganden föreslår utskottet att riksdagen fattar följande beslut.

1. Beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten 2001

Riksdagen antar utskottets förslag till lag med särskild bestämmelse om bostadsbidrag för år 2001.

2. Bostadsbidragens utformning efter 2001

Riksdagen tillkännager för regeringen vad utskottet anför om bostadsbidragens utformning efter 2001.

Reservation 1 (m)

Reservation 2 (kd)

Reservation 3 (c)

Reservation 4 (fp)

Stockholm den 17 maj 2001

På bostadsutskottets vägnar

Knut Billing

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Knut Billing (m), Lennart Nilsson (s), Bengt-Ola Rytting (s), Lilian Virgin (s), Owe Hellberg (v), Ulla-Britt Hagström (kd), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Anders Ygeman (s), Sten Lundström (v), Annelie Enochson (kd), Carl-Erik Skårman (m), Helena Hillar Rosenqvist (mp), Yvonne Ångström (fp), Carina Adolfsson Elgestam (s), Leif Jakobsson (s) och Agne Hansson (c).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Bostadsutskottet har på förslag av utskottets socialdemokratiska ledamöter beslutat att med användande av sin initiativrätt enligt 3 kap. 7 § riksdagsordningen lägga fram ett förslag till lag med särskild bestämmelse om bostadsbidrag för år 2001. Bakgrunden till utskottets initiativ är att studiemedelssystemet fr.o.m. den 1 juli 2001 ändras på ett sätt som för vissa studerande med studiebidrag innebär att bostadsbidragen och därmed också deras disponibla inkomst minskar.

Under beredningen av ärendet har synpunkter under hand inhämtats från Regeringskansliet, Riksförsäkringsverket och Centrala studiestödsnämnden.

Bakgrund

Beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten

Barnfamiljer liksom ungdomar som har fyllt 18 men inte 29 år kan få bostadsbidrag. Bidragets storlek bestäms i princip av hushållets sammansättning, bostadskostnaden och hushållsmedlemmarnas inkomster.

Sedan år 1997 gäller att bostadsbidragen är preliminära för att när taxeringen är klar stämmas av mot den taxerade inkomsten för bidragsåret. Vid denna avstämning får den som erhållit för lite i bidrag detta utbetalat i efterskott, medan den som fått för mycket i bidrag blir återbetalningsskyldig.

När det gäller den bostadsbidragsgrundande inkomsten är grundregeln att den utgörs av summan av de skattepliktiga inkomsterna av tjänst, näringsverksamhet och kapital. Dessa inkomster, som bestäms enligt skattelagstiftningens regler, justeras sedan med vissa tillägg och avdrag som anges i lagen (1993:737) om bostadsbidrag. Enligt bestämmelserna i 4 § skall bl.a. studiemedel i form av studiebidrag ingå i den bidragsgrundande inkomsten.

Reformering av studiestödssystemet

Riksdagen fattade i december 1999 beslut om ett nytt reformerat studiestödssystem som börjar tillämpas fr.o.m. den 1 juli 2001 (prop. 1999/2000:10, bet. 1999/2000:UbU7). Reformen innebär att ett samordnat studiemedelssystem införs för alla studerande i reguljär utbildning. Det sker genom att de tre studiestöden studiemedel, särskilt vuxenstudiestöd (SVUX) samt särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (SVUXA) sammanförs till ett enda stöd – studiemedel.

För den som i dag har rätt till studiemedel, dvs. främst studerande vid universitet och högskolor, innebär det nya stödssystemet att bidragsdelen i studie-

medlen ökar från nuvarande 27,8 % till 34,5 %. I normalfallet betyder det att studiebidraget vid heltidsstudier ökar med ca 475 kr i månaden. Den totala summan utgående studiemedel, dvs. summan av lån och bidrag, är dock oförändrad och uppgår liksom i dag till omkring 7 200 kr räknat per månad. För hur lång tid studiemedel utgår under ett år bestäms av det antal veckor under vilka studenten bedriver studier enligt den kursplan eller motsvarande som gäller för utbildningen. Det vanliga torde dock vara att studiemedel som hittills utgår för omkring 9 månader per år.

Som framgår ovan är en del i reformen att de båda stödformerna särskilt vuxenstudiestöd (SVUX) samt särskilt vuxenstudiestöd för arbetslösa (SVUXA) upphör och ersätts av studiemedel. Det totala studiemedelsbeloppet för denna grupp studerande blir detsamma som för övriga studerande med studiemedel. Däremot är bidragsandelen högre och uppgår till 82 %. Den som någon gång uppburit SVUX eller SVUXA har möjlighet att på vissa villkor övergångsvis fortsätta att uppbära dessa stöd. Denna möjlighet upphör dock fr.o.m. den 1 juli 2003.

Effekterna av det reformerade studiestödet på bostadsbidragen

De som i dag har rätt till studiemedel är till övervägande delen studerande vid universitet och högskolor. Hur reformeringen av studiestödssystemet kan påverka bostadsbidragen för denna grupp studerande belyses med några exempel nedan.

Som redovisats ovan ingår bidragsdelen av studiemedlen i den bostadsbidragsgrundande inkomsten. Det innebär att en höjning av bidragsdelen i sin tur minskar bostadsbidraget för de bidragstagare som ligger över de inkomstgränser för oreducerat bidrag som satts upp.

För barnfamiljer reduceras bostadsbidraget med 20 % av den bidragsgrundande inkomst som överstiger 117 000 kr för en sökande eller för makar 58 500 kr för var och en av dem. För hushåll utan barn reduceras bostadsbidraget med en tredjedel av den bidragsgrundande inkomst som överstiger 41 000 kr för ensamboende och 58 000 kr för makar.

Vid studier som ger rätt till fullt studiemedel och därmed också fullt bidrag under 9 månader innebär de nya reglerna att ökningen av bidragsdelen med 475 kr per månad som mest reducerar bostadsbidragen med omkring 120 kr per månad för ensamstående studerande, 140 kr för studerande med barn och 240 kr för studerande par utan barn. En förutsättning för att utfallet skall bli det nu redovisade är bl.a. att den eller de studerande ligger över inkomstgränsen för oreducerat bostadsbidrag.

För den som i dag uppbär någon av stödformerna för vuxenstudier, dvs. SVUX eller SVUXA, och som fr.o.m. den 1 juli 2001 väljer att i stället finansiera sina studier med studiemedel kan naturligtvis den disponibla inkomsten också påverkas. Studerande som är i denna situation har emellertid möjligheten att i stället stanna kvar i det tidigare stödssystemet och därmed också fortsätta studierna på oförändrade ekonomiska villkor.

Utskottets överväganden

Bostadsbidragens utformning

Beräkningen av den bidragsgrundande inkomsten 2001

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör anta utskottets förslag till lag med särskild bestämmelse om bostadsbidrag för år 2001.

Lagförslaget avser endast bostadsbidrag för år 2001 och innebär att studiebidrag enligt den nya studiestödslagen (1999:1395) endast skall ingå till 80 % i den bostadsbidragsgrundande inkomsten. Avsikten med förslaget är att ändringarna i studiemedelssystemet fr.o.m. den 1 juli 2001 inte skall leda till minskade bostadsbidrag och därmed inte heller till minskad disponibel inkomst för de studerande med studiebidrag som också uppbär bostadsbidrag.

Som utskottet redovisat ovan innebär förändringen i studiemedelssystemet bl.a. att bidragsandelen höjs för gruppen universitets- och högskolestuderande m.fl. Det totala studiemedelsbeloppet förändras sålunda inte. En följd av den ökade bidragsandelen i studiemedelsbeloppet blir emellertid att bostadsbidraget minskar och därmed också studentens disponibla inkomst. Även för studerande som övergår från dagens vuxenstudiestöd (SVUX och SVUXA) till studiemedelssystemet kan i vissa fall liknande effekter uppstå. Enligt utskottets mening är det inte rimligt att en reform som är avsedd att förbättra de studerandes ekonomiska situation i vissa fall leder till försämringar. Det finns mot den bakgrunden anledning att överväga vad som kan göras för att inte höjningen av studiebidragen skall leda till minskade bostadsbidrag. Åtgärder bör enligt utskottets mening därför vidtas inom ramen för bostadsbidragen för att kompensera de studerande som berörs.

För att kompensera de hushåll som får minskade bostadsbidrag som en följd av att bidragsdelen av studiemedlen ökar kan flera vägar väljas. En möjlig väg är att öka bostadsbidragen för dem som berörs. En annan väg är att höja inkomstgränserna för när bostadsbidragen börjar reduceras. En tredje väg är att ändra reglerna för hur den bidragsgrundande inkomsten beräknas.

Med tanke på att regeländringen måste göras mitt under ett bidragsår torde den minst komplicerade vägen vara att ändra beräkningsgrunderna för den inkomst som skall ingå i underlaget för bostadsbidraget. Det kan ske på i princip två olika sätt. Antingen kan ett fiktivt bidrag fastställas genom att bidraget beräknas som om de gamla reglerna för studiestöd fortsatt att gälla också under andra halvåret 2001, eller också kan studiebidraget räknas om med en schablon.

För metoden att vid bestämningen av bostadsbidraget beräkna ett fiktivt bidrag genom att tillämpa de äldre reglerna för beräkningen av studiestödet

talar bl.a. att den torde ge det mest rättvisande utfallet för alla studerandegrupper. Metoden torde dock i praktiken vara mycket svår att använda och dessutom orsaka stora administrativa problem för berörda myndigheter. Det beror bl.a. på att jämförelser mellan det nya studiemedelssystemet och de äldre systemen SVUX och SVUXA i det aktuella avseendet synes vara synnerligen komplicerade för att inte säga mer eller mindre omöjliga. Till detta kommer att ett system med fiktiva bidrag förutsätter att det äldre bidragssystemet behålls parallellt under en övergångsperiod, något som inte är förutsatt med avseende på medelstillelning och personalresurser m.m.

Enligt utskottets mening är mot den angivna bakgrunden en schabloniserad metod att föredra. En schablon för omräkning av studiebidraget kan utformas med utgångspunkt i att den förändring av studiemedlen som genomförs fr.o.m. den 1 juli innebär att bidragsdelen för gruppen universitets- och högskolestuderande m.fl. ökar från 27,8 % till 34,5 %. Det motsvarar en ökning av bidraget med drygt 24 %. För att det ökade studiebidraget inte skall ge minskat bostadsbidrag innebär det att den del av bidraget som räknas in i den bidragsgrundande inkomsten bör minskas till omkring 80 %.

En på detta sätt utformad schablon har den uppenbara fördelen att den är enklare att tillämpa än en regel som förutsätter att ett fiktivt bidrag räknas fram. Samtidigt kan den invändningen göras att en procentuell omräkning enligt schablonmetoden inte tar hänsyn till att bidragsandelen för vuxenstuderande är mer än dubbelt så hög jämfört med övriga. Det innebär att en del bostadsbidragstagare i denna grupp får höjningar av bostadsbidraget som i kronor räknat är större än de för övriga studerande. Enligt utskottets mening kan detta accepteras bl.a. mot bakgrund av att reglerna är tillfälliga. Det är dessutom utskottets uppfattning att det antal vuxenstuderande som berörs är begränsat. Det beror bl.a. på att de i högre grad torde omfattas av reglerna för bostadsbidragen till hushåll med barn där inkomstgränserna för reducerat bidrag ligger väsentligt högre än de som gäller för ungdomsbostadsbidragen.

Mot den nu angivna bakgrunden bör enligt utskottets mening tillfälliga regler för beräkningen av bostadsbidragsgrundande inkomsten införas för år 2001. Reglerna bör utformas så att av de studiebidrag som avser andra halvåret endast 80 % av bidraget ingår i den bostadsbidragsgrundande inkomsten. Lagtekniskt åstadkoms detta genom att reduceringen knyts till sådana studiebidrag som utgår enligt den studiestödslag (1999:1395) som träder i kraft den 1 juli 2001. Ett förslag till lag med särskild bestämmelse om bostadsbidrag för år 2001 läggs därför fram i bilaga till betänkandet.

Det förslag till temporär ändring i beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten som utskottet nu för fram föreslås träda i kraft den 1 juli 2001, dvs. mitt under ett bidragsår. Det betyder att de studerande som redan nu har bostadsbidrag har fått sina bidrag beslutade med tillämpning av delvis andra regler. Under förutsättning av att de uppgivit en korrekt inkomst för bidragsåret innebär detta att deras bostadsbidrag är lägre än vad de blir med en tillämpning av de nya tillfälliga reglerna för 2001. För att dessa bidragstagare skall kunna få det nya högre bidraget utbetalat fordras att de till

försäkringskassan anmäler den nya lägre bidragsgrundande inkomst som följer av de tillfälliga regler som utskottet nu föreslår. Det är mot den bakgrunden viktigt att tydlig information lämnas om de nya reglerna. Målet bör sålunda vara att alla berörda bidragstagare redan under bidragsåret skall få det högre bostadsbidrag som de nya reglerna ger förutsättningar för.

Påverkan på anslaget till bostadsbidrag

Kostnaderna för den nu föreslagna ändringen av bostadsbidragen är begränsade. För andra halvåret 2001 kan de beräknas till omkring 25 miljoner kronor. Utskottet gör emellertid bedömningen att denna begränsade utgiftsökning väl kommer att rymmas inom anslaget för bostadsbidrag även efter den anslagsminskning som regeringen föreslagit och som utskottet tillstyrkt i yttrande 2000/01:BoU6y.

I tilläggsbudgeten för 2001 redovisar regeringen att utgifterna för bostadsbidrag kommer att minska som en följd av en gynnsam utveckling av sysselsättning och reallöner. Med hänvisning härtill föreslår regeringen därför ett minskat anslag. Erfarenheterna från de senaste åren visar att regeringen regelmässigt överskattat utgifterna för bostadsbidragen. Detta gällde inte minst för budgetåret 2000 där de slutliga utgifterna för bostadsbidragen kom att ligga närmare 1 300 miljoner kronor under det ursprungligen anvisade anslaget. Det finns mot den bakgrunden inte anledning att nu göra någon ytterligare justering av bostadsbidragsanslaget. Bostadsutskottet har också redovisat sin syn på denna fråga i det ovan angivna yttrandet till finansutskottet.

Bostadsbidragens utformning efter 2001

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen bör tillkännage för regeringen vad utskottet anför om bostadsbidragens utformning efter 2001.

Förslaget innebär att regeringen i den kommande budgetpropositionen bör föreslå åtgärder för att långsiktigt säkerställa att höjda studiemedel inte leder till sänkta bostadsbidrag. Utskottets förslag innebär dessutom att en översyn bör göras av bl.a. bostadsbidragens roll och effekter för särskilda grupper som socialbidragstagare och arbetslösa där inkomsterna kan variera kraftigt under året. *Jämför reservationerna 1 (m), 2 (kd), 3 (c) och 4 (fp).*

Det förslag avseende beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten som utskottet nu lägger fram avser endast år 2001. De problem som förslaget syftar till att lösa kvarstår dock även efter detta år. För att inte de studerande som berörs skall få sänkta bostadsbidrag fr.o.m. år 2002 måste därför åtgärder vidtas för att långsiktigt säkerställa att höjda studiemedel inte automatiskt leder till sänkta bostadsbidrag. Utan att i detalj gå in på hur detta kan och bör lösas vill utskottet peka på några möjligheter. En sådan möjlighet är att höja de inkomstgränser från vilka bostadsbidragen reduceras. En annan möjlighet

är att helt eller delvis undanta studiebidragen när den bostadsbidragsgrundande inkomsten bestäms. En tredje möjlighet är att höja bostadsbidragen i takt med att studiebidragen höjs.

Det bör ankomma på regeringen att utarbeta ett långsiktigt hållbart förslag med den inriktning som utskottet nu förordat. Förslaget bör tillsammans med ett förslag till finansiering föreläggas riksdagen i budgetpropositionen för 2002.

Bostadsutskottet har sedan de nya reglerna för bostadsbidrag infördes 1997 aktivt följt upp utfallet av dem. Det har bl.a. skett genom interna utfrågningar av företrädare för Regeringskansliet och Riksförsäkringsverket. På initiativ av utskottet har också flera ändringar i reglerna kommit till. Det gäller bl.a. införandet av en lägsta nivå under vilken boendekostnaden inte skall reduceras på grund av bostadsytans storlek och att räntebidragen har exkluderats från den bidragsgrundande inkomsten. Även i övrigt har utskottet varit pådrivande när det gäller att få till stånd justeringar i bostadsbidragssystemet.

De tillfälliga regler för beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten för studerande som utskottet nu föreslår aktualiserar frågan om bostadsbidragens träffsäkerhet och funktion också i andra avseenden. Utskottet har vid flera tidigare tillfällen uppmärksammat frågor som enligt utskottets mening bort utvärderas. Så sent som hösten 2000 redovisade utskottet (bet. 2000/01:BoU1 s. 45–47) en samlad syn på vad som får anses vara vissa ofullkomligheter i bostadsbidragssystemet. Även om utskottets utgångspunkt var att bostadsbidragssystemet i väsentliga delar torde svara mot de uppsatta målen, lyfte utskottet på nytt fram flera frågor som borde övervägas. Det skedde dels med hänvisning till tidigare ställningstaganden, dels med utgångspunkt i de nya uppgifter som kommit fram.

Utan att här i detalj gå in på de tidigare övervägandena vill utskottet peka på några av de frågor som mot bakgrund av den nu uppkomna situationen bör få sin lösning. Det gäller inte minst frågan om bostadsbidragens roll och effekter för särskilda grupper som socialbidragstagare och arbetslösa där inkomsterna kan variera kraftigt under året. Även vissa frågor av mer teknisk natur kan behöva belysas ytterligare. Det gäller bl.a. försäkringskassornas tillgång till kontrolluppgifter, hur barns försäkringsersättningar m.m. skall beaktas, kravet på anmälningsplikt sedan bidraget upphört och socialbidragstagares skyldighet att anmäla ökad inkomst.

Även om de tidigare överväganden som utskottet kortfattat har redovisat ovan inte har varit förenade med några formella tillkännagivanden uttalade utskottet så sent som hösten 2000 att de frågor som avsåg enskildheter i bostadsbidragssystemet borde övervägas i särskild ordning. Enligt utskottet borde resultaten av övervägandena och eventuella förslag kunna föreläggas riksdagen i den ekonomiska vårpropositionen våren 2001. Så har dock inte skett.

När riksdagen gjorde sitt uttalande pågick den särskilde utredarens översyn av de ekonomiska familjestöden (dir. 2000:16). Utredaren har nu redovisat sitt uppdrag i slutbetänkandet Ur fattigdomsfällan (SOU 2001:24). Översynen

har förutom bostadsbidragen till barnfamiljer också omfattat barnbidragen och underhållsstödet. Trots den pågående beredningen av förslagen finns det enligt utskottets mening fortsatt anledning att i särskild ordning överväga de frågor avseende bostadsbidragen som utskottet nu lyft fram. Enligt utskottets mening bör regeringen därför ges i uppdrag att dels presentera en långsiktigt hållbar lösning på de problem beträffande bostadsbidragen för vissa studerande som utskottet pekat på, dels snarast göra de överväganden avseende bostadsbidragen i övrigt som utskottet förordat. Vad utskottet nu anfört bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Reservationer

Utskottets förslag till riksdagsbeslut och ställningstaganden har föranlett följande reservationer.

1. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2)

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m) och Carl-Erik Skårman (m).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservation 1 om bostadsbidragens utformning efter 2001.

Ställningstagande

Vi har från Moderata samlingspartiets sida under en rad av år framhållit att grundprincipen bör vara att den som betalar skatt inte skall behöva bidrag och den som behöver bidrag inte skall betala skatt. På sikt bör alltså bostadsbidragen avvecklas och i stället ersättas med sänkt skatt. I en situation där skattestrycket på boendet kraftigt har drivit upp bostadskostnaderna och där inkomstbeskattningen lämnar alltför lite kvar av lönen låter detta sig emellertid inte göras annat än stegvis. Ett individuellt bostadsstöd i form av bostadsbidrag har därför blivit ett nödvändigt instrument för att motverka de effekter som de höga skatterna orsakar. Samtidigt illustrerar den utformning som bostadsbidragen i dag har tydligt den rundgång som präglar statens agerande gentemot familjer och enskilda. Vi menar därför att snabba åtgärder måste vidtas för att växla dagens bidrag mot sänkt skatt. Målet bör självfallet vara att den enskilde skall kunna leva på sin lön utan att vara beroende av bidrag. Som ett led i denna utveckling bör en samordning av bostadsbidragen och övriga socialpolitiska åtgärder komma till stånd. Den helhetssyn som detta ger över den ekonomiska situationen för de berörda hushållen är en nödvändig förutsättning för att den nu förordade växlingen av bidrag mot sänkt skatt skall kunna inledas.

Vad vi nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

2. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2)

av Ulla-Britt Hagström (kd) och Annelie Enochson (kd).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservation 2 om bostadsbidragens utformning efter 2001.

Ställningstagande

Den omfattande omdaning av bostadsbidragen som den socialdemokratiska regeringen genomfört har inneburit stora försämringar för i första hand ett stort antal barnfamiljer. Trots att bostadsbidragen är det fördelningspolitiskt sett mest effektiva sättet att tillförsäkra också lågavlönade, barnfamiljer och studenter en rimlig bostadsstandard har de alltså skurits ned. Det kan mot den bakgrunden ifrågasättas om målsättningen med bostadsbidragen – att hushåll med barn skall kunna efterfråga en bostad där varje barn har ett eget rum – längre kan anses vägleda stödets utformning. Mot den nu skisserade bakgrunden menar vi att bostadsbidragen redan fr.o.m. år 2002 måste reformeras så att

- den samlade familjeinkomsten läggs till grund för bostadsbidraget,
- ytgränserna för oreducerat bidrag höjs med 10 m² för alla hushållstyper och
- det särskilda bidraget höjs med 100 kr per barn.

När de åtgärder som vi nu föreslår genomförts rättas de största orättvisorna i dagens bostadsbidragssystem till. Detta är dock inte tillräckligt. Även andra felaktigheter i bostadsbidragen måste ses över och åtgärdas. I första hand gäller hur den slutliga avstämningen av bostadsbidragen skall göras. I dag bestäms det slutliga bostadsbidraget en gång per år. Denna avstämning sker dessutom ett år efter bidragsåret. Det har redan efter det första bidragsåret med det nya bostadsbidragssystemet visat sig att det är en mindre lämplig för att inte säga olämplig ordning. För att mildra de marginaleffekter som kan uppkomma för de familjer som har inkomsterna ojämnt fördelade över året bör bostadsbidragen därför, på samma sätt som studiestödet, omprövas halvårsvis. Genom att på detta sätt göra en avstämning med tätare intervall förbättras träffsäkerheten i systemet. En stor fördel med detta är att kraven på återbetalning av bidrag kommer att minska. Vidare kommer bidraget att under bidragsperioden vara bättre anpassat till den verkliga ekonomiska situationen.

Vad vi nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

3. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2)

av Agne Hansson (c).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservation 3 om bostadsbidragens utformning efter 2001.

Ställningstagande

Det finns enligt min och Centerpartiets mening anledning att inleda en översyn och reformering av bostadsbidragssystemet. Denna omdaning av bostadsbidragen bör ske med utgångspunkt i de förslag som vi från Centerpartiet lagt fram till förbättringar i föräldraförsäkringen och till skattesänkningar för låg-

och medelinkomsttagare. Båda dessa åtgärder leder till inkomstförstärkningar för bl.a. barnfamiljer. En följd av detta är naturligtvis att behoven av bostadsbidrag minskar. Ett första steg mot ett minskat bidragsberoende har därmed tagits.

De åtgärder jag nu beskrivit måste följas upp med ytterligare insatser med samma inriktning. Det betyder att behovet av bostadsbidrag kommer att minska ytterligare under åren framöver. Utan att i detalj gå in på hur detta bör påverka bostadsbidragssystemet så innebär denna utveckling naturligtvis att bidragen måste anpassas till hushållens nya ekonomiska förutsättningar.

Vad jag nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

4. Bostadsbidragens utformning efter 2001 (punkt 2)

av Yvonne Ångström (fp).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att utskottets förslag under punkt 2 borde ha följande lydelse:

2. Riksdagen tillkännager för regeringen vad som anförs i reservation 4 om bostadsbidragens utformning efter 2001.

Ställningstagande

För många familjer skapar dagens skatte- och bidragssystem stora problem. Vi har i dag en situation där bostadsbidragen tillsammans med skatterna, barnomsorgstaxorna och underhållsbidragen ger upphov till helt orimliga margineffekter. För den barnfamilj som ökar sin inkomst går i många fall större delen av ökningen bort i form av ökad skatt, minskade bostadsbidrag och höjda barmtillsynskostnader. Det är naturligtvis inte rimligt att den som t.ex. går från studier eller arbetslöshet till arbete eller ökar sin arbetstid inte skall ha något ekonomiskt utbyte av detta. Ett sådant system ger inga incitament för den enskilda att gå ut i förvärvsarbete eller att starta egen verksamhet. Vad som erfordras är därför åtgärder som minskar margineffekterna såväl i stödsystemen som i skattesystemet. I enlighet med de förslag som Folkpartiet tidigare lagt fram bör därför en reformering av bostadsbidragen omedelbart påbörjas där bostadsbidragen successivt minskar samtidigt som det generella barnstödet ökar.

Ett första steg i denna successiva avveckling som jag nu har föreslagit bör tas redan år 2002. Det bör ske genom att bostadsbidragen minskar samtidigt som barnbidragen ökar. Efter detta första steg fortsätts sedan växlingen från individuellt till generellt stöd under de efterföljande åren. Förslaget är helt enkelt en väg ur den fattigdomsfälla som dagens bidrag utgör.

Vad jag nu uttalat bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Särskilda yttranden

Utskottets beredning av ärendet har föranlett följande särskilda yttranden.

1. Beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten 2001

av Knut Billing (m), Sten Andersson (m), Inga Berggren (m), Carl-Erik Skårman (m), Yvonne Ångström (fp) och Agne Hansson (c).

Genom att inte samordna olika bidragssystem har de socialdemokratiska ledamöterna tvingats till att ta ett initiativ till en tillfällig ändring av beräkningen av bostadsbidrag till studerande under år 2001. Om inte beräkningsgrunderna ändras leder de förändringar i studiemedelssystemet som träder i kraft den 1 juli i år automatiskt till en sämre ekonomisk situation för många studenter genom sänkta bostadsbidrag.

Vi vill inte motsätta oss den föreslagna tillfälliga ändringen av bidragsvillkoren trots att vi inte står bakom bostadsbidragssystemet i dess nuvarande utformning. Det skulle vara orimligt att låta vad som får förmodas vara ett förbiseende eller misstag från regeringens sida leda till att många studerande under löpande bidragsår får en försämrad ekonomisk situation. Detta särskilt som förändringen i studiebidragssystemet lanserats som en förbättring för studenterna. Vi anser det emellertid vara anmärkningsvärt att regeringen i sitt beredningsarbete inte kunnat förutse denna effekt och i god tid vidtagit nödvändiga åtgärder. Förbiseendet kan också ses som en indikation bland flera på att det nuvarande systemet är för komplicerat och i många avseenden leder till oönskade effekter.

2. Beräkningen av den bostadsbidragsgrundande inkomsten 2001

av Ulla-Britt Hagström (kd) och Annelie Enochson (kd).

Kristdemokraterna har sedan länge reagerat mot regeringens kortsiktiga politik i fråga om bostadsbidragen. De förändringar i systemet som genomfördes för några år sedan har lett till att bidraget sammantaget har fått en prägel av stöd till ensamföräldrar boende i hyresrätt. Kristdemokraterna har därför begärt en översyn av bostadsbidragsreglerna samt av de konsekvenser som senare års förändringar medfört. Vi har också föreslagit att de individuella inkomstgränserna som bidragsgrund för bostadsbidragen skall slopas och att den bidragsgrundande bostadsytan skall öka. Vårt förslag innebär även att den barnrelaterade delen av bostadsbidraget skall höjas för de hushåll som är berättigade till bostadsbidrag.

Kristdemokraterna har också vid ett antal tillfällen begärt att avstämningsperioderna för bostadsbidraget skall vara halvårsvisa. Ett sådant system skulle minska de oönskade effekter som uppkommer, inte minst när studier och förvärvsarbete växlar under kalenderåret. Om vårt förslag tidigare vunnit bifall hade det varit enklare att hantera de problem med bostadsbidragen för

studerande som utskottet uppmärksammar i sitt yttrande. I det nu uppkomna läget vill vi emellertid inte motsätta oss det förslag om en tillfällig regeländring som bostadsutskottet har för avsikt att lägga fram för riksdagen. Det är givetvis orimligt att en förändring i studiemedelssystemet med omfördelning mellan lån och bidrag skall tillåtas leda till minskade bostadsbidrag, trots att studenterna efter omläggningen får en oförändrad ekonomisk situation. Vi vill i sammanhanget också erinra om att Kristdemokraterna förordat en något större ökning av bidragsdelen i studiemedelssystemet än den förändring som träder i kraft den 1 juli i år.

Utskottets lagförslag

Förslag till lag med särskild bestämmelse om bostadsbidrag för år 2001

Härigenom föreskrivs följande.

För år 2001 lämnas bostadsbidrag enligt lagen (1993:737) om bostadsbidrag med följande avvikelse.

Vid beräkning av den bidragsgrundande inkomsten enligt 4 § skall studiebidrag enligt studiestödslagen (1999:1395) ingå till endast åttio procent.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001.